

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Михайлик Аліни Сергіївни на тему «Захист персональних даних працівників в умовах цифрової трансформації», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право»

Актуальність теми дослідження. Стрімкий розвиток інформаційних технологій створює ширше коло потреб та можливостей для збору й обробки персональних даних, а самі персональні дані знаходять усе більше використання в найрізноманітніших сферах життєдіяльності. Використання персональних даних – багатоаспектне і, окрім допомоги в роботі та повсякденному житті, наші персональні дані можуть оброблятися з неправомірною метою, а також піддаватися несанкціонованому витоку та використанню. Тому питання захисту персональних даних – важливе та актуальне і має опосередковувати наявність дієвих та ефективних інструментів захисту, а також удосконалення законодавства з метою його відповідності міжнародним та європейським стандартам.

Окремі питання захисту персональних даних працівників в Україні досліджували у своїх наукових працях такі вчені, як С. Венедіктов, В. Головченко, М. Іншин, М. Клемпарський, О. Конопельцева, О. Легка, К. Мельник, Г. Чанишева, А. Чернобай, А. Щербина, О. Ярошенко та ін. На жаль, ученими у сфері трудового права розкривалися лише окремі питання персональних даних працівників, а ось комплексно питання захисту персонального захисту персональних даних не вивчалися. З урахуванням цього, трудо-правові аспекти захисту персональних даних працівників потребують нагального всебічного наукового дослідження, яке розкривало б сутність та особливості захисту персональних даних працівників та надало б пропозиції для вдосконалення правового регулювання цих питань.

У зв'язку з цим, дисертація Михайлик Аліни Сергіївни на тему «Захист персональних даних працівників в умовах цифрової трансформації» є своєчасним та актуальним науковим дослідженням.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації. Зміст дисертації в цілому характеризується високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. За допомогою чітких визначень понять, проведеної систематизації та класифікації тощо, авторці вдалося досить аргументовано висловити свою думку щодо особливостей захисту персональних даних працівників в умовах трансформації, установити шляхи вдосконалення захисту персональних даних працівників та їх правового закріплення та спрогнозувати перспективні напрями вдосконалення і розвитку забезпечення захисту персональних даних працівників в Україні. Загалом дисертація, яка виконана у формі спеціально підготовленого рукопису становить цілісне і повністю завершене наукове дослідження із абсолютно чіткими висновками.

Дисертантка під час проведення дослідження використовував широкий набір наукових методів дослідження, як-от: діалектичний, функціональний, формально-логічний, метод компаративістики та ін. Завдяки чому авторці вдалося досягти хороших результатів свого дослідження та отримати достовірні, обґрунтовані висновки та рекомендації із удосконалення чинного трудового законодавства щодо правової регламентації захисту персональних даних працівників.

Наукова новизна одержаних результатів. Дослідження містить низку положень, що мають бути оцінені як внесок Михайлик А. С. у науку трудового права. Так, дисертантка досить аргументовано доводить, що допуск працівників на підприємство шляхом обробки відбитків пальців є допустимою, але слід врахувати вимоги законодавства у сфері захисту

персональних даних, адже відбитки пальців належить до персональних біометричних даних, а ці дані «особливо чутливими», адже їх обробка становить особливий ризик для прав і свобод людини. Тому роботодавець має отримати від кожного працівника згоду на обробку персональних даних у вигляді обробки відбитків пальців. Якщо хоча б один працівник не надасть згоду на обробку відбитків пальців, то запровадити обробку біометричних даних роботодавець не зможе.

У роботі вперше виокремлено стадії (послідовних дії) для реалізації механізму захисту персональних даних працівника, а саме: а) визначити технічні та організаційні заходи, які треба вжити; б) призначити відповідального за обробку і захист персональних даних; в) розробити Положення про порядок обробки та захисту персональних даних; г) отримати зобов'язання про нерозголошення персональних даних від працівників, які стикаються під час роботи з персональними даними інших осіб.

Заслуговеє на позитивну оцінку аргументація, що Автоматизовані системи управління персоналом ATS (*Applicant tracking system*) мають низку переваг, зокрема: мобільність, відповідність даних, візуалізація даних, формування бази кандидатів та співробітників та високий ступінь захисту інформації, а тому їх використання потребує нормативного регламентування з метою високого ступеня захисту персональних даних працівників.

У роботі також акцентовано увагу, що відеоспостереження за працівником на робочому місці можливе лише у випадках, необхідних для забезпечення збереження майна роботодавцю, усунення загроз здоров'ю та суспільної безпеки. Якщо працівник піддається спостереженню на робочому місці, то він має бути попередньо поінформований про причини спостереження, режим часу спостереження, використовувані методи та засоби збору інформації та отримати відповідне документування через зміни в організації виробництва і праці.

Удосконалено науковий погляд на те, що суспільні відносини, пов'язані із захистом персональних даних працівника, є окремими видами правовідносин у сфері праці, які можуть як передувати (надання інформації в ході працевлаштування у певного роботодавця), супроводжувати (приміром, ухвалення рішення про просуванні працівника по службі), так і впливати з трудових правовідносин (приміром, розголошення комерційної таємниці), специфіка яких пов'язана з ключовими суб'єктами трудового права – працівниками та роботодавцями

Набула подальшого розвитку наукова думка, що специфіка захисту персональних даних осіб, які здійснюють свою професійну діяльність на підставі трудового договору, проявляється, перш за все, в тому, що основні вимоги щодо обробки персональних даних працівника встановлюються нормами законодавства, а порядок здійснення окремих операцій з персональними даними працівника (збір, зберігання, використання, поширення) може деталізуватися у локальних правових актах.

Повнота викладу одержаних результатів. У дисертації чітко визначено об'єкт і предмет дослідження. Дисертантка досить вдало сформулював мету дисертаційної роботи, що полягає в тому, щоб на підставі аналізу чинного законодавства України, практики його застосування й теоретичного осмислення наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених у відповідних галузях знань з'ясувати особливості захисту персональних даних працівників, а також сформулювати висновки, пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення правового регулювання захисту персональних даних працівників.

Дисертація Михайлик А. С. характеризується ознакою єдності змісту. План дисертації є логічним і послідовним, відповідає змісту проблеми, що досліджується. Виклад матеріалу є логічним і системним, висновки отримали належне наукове та практичне обґрунтування.

Дискусійні положення дисертації. У цілому дисертаційна робота Михайлик Аліни Сергіївни виконана на належному науковому рівні. Однак, як і кожна наукова праця, дисертація містить дискусійні положення, що потребують додаткового обґрунтування, та щодо яких можна висловити певні міркування, які можуть бути враховані дисертанткою у подальшій науковій роботі.

1. У висновках дисертаційного дослідження зазначається, що захист персональних даних працівника є елементом трудових правовідносин, а також з метою забезпечення їх одноманітного правового режиму, захист персональних даних працівника слід розглядати як самостійний інститут трудового права. Адже суспільні відносини, пов'язані із захистом персональних даних працівника, є окремими видами правовідносин у сфері праці, які можуть як передувати (надання інформації в ході працевлаштування у певного роботодавця), супроводжувати (приміром, ухвалення рішення про просуванні працівника по службі), так і впливати з трудових правовідносин (приміром, розголошення комерційної таємниці), специфіка яких пов'язана з ключовими суб'єктами трудового права – працівниками та роботодавцями. З цього приводу виникає запитання щодо комерційної таємниці, зокрема характерних рис цього явища.

2. Під час аналізу дисертаційної роботи ми неодноразово зустрічаємо словосполучення «чутливі персональні дані». Так, у висновках до дисертації авторка зазначає: «Чинне законодавство не забороняє запроваджувати допуск працівників на підприємство шляхом обробки відбитків пальців, але процедура запровадження – вельми клопітка. Слід врахувати вимоги законодавства у сфері захисту персональних даних, адже відбитки пальців належить до персональних біометричних даних. Такі дані вважають особливо чутливими, адже їх обробка становить особливий ризик для прав і свобод людини...». Хотілося б більш детально почути про такі персональні дані як

чутливі, зокрема, які дані до них відносяться.

3. Також вважаємо за потрібне в якості зауваження зазначити, що автору доцільно було б у роботі дещо більше уваги акцентувати на можливостях використання результатів дисертаційного дослідження для вдосконалення доктринальних засад адаптації законодавства України до стандартів європейського права в частині вдосконалення норм чинного законодавства, які регулюють питання захисту персональних даних працівників в умовах цифрової трансформації, адже в роботі міститься достатня кількість важливих пропозицій, проте шляхи їх практичного впровадження в законодавство не достатньо розкриті. Це значно підвищило б практичну цінність роботи та її затребуваність.

Разом з цим, наведені міркування не впливають на загальний позитивний висновок щодо виконаної роботи та не применшують наукової цінності рецензованого дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційна робота виконана на високому теоретичному рівні, матеріал дисертації викладено в логічній послідовності, всі висновки отримали необхідну і достатню теоретичну аргументацію та є методологічно обґрунтованими. За своїм змістом і загальною спрямованістю дисертаційне дослідження А. С. Михайлик відповідає обраній ним спеціальності 081 – «Право», робота пройшла належну апробацію. Дисертація є самостійною завершеною роботою, в якій відсутні порушення академічної доброчесності. Оформлення дисертації в цілому відповідає встановленим НАЗЯВО вимогам.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Михайлик Аліни Сергіївни на тему «Захист персональних даних працівників в умовах цифрової трансформації», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої

ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

Рецензентка:

Кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри трудового права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

О. Є. Луценко

